

GABRIEL CHIFU

Végpont, és újra

– regény –

Fordította
Koszta Gabriella

KALLIGRAM – BOOKART
2022

A fordítás alapjául szolgáló mű:

Gabriel Chifu: *Punct și de la capăt* – Iași, Editura Polirom, 2014

Támogató a Romániai Magyar Demokrata Szövetség
és a Communitas Alapítvány

Készült a Romániai Írószövetség román–magyar fordítói programja keretében.

Copyright © Gabriel Chifu, 2022

Hungarian translation © Koszta Gabriella, 2022

© Bookart, Pesti Kalligram 2022

Kalligram > ISBN 978-963-468-361-2

Bookart > ISBN 978-606-8994-54-3

PROLÓGUS HELYETT

A történet felkutatása

1.

Nem volt nehéz megtalálnom a százéves tanárt. Ahogy Craiovára értem, felütöttem a megyei telefonkönyvet a D betűnél, Bazil Dumitrescu nevét kerestem: rögtön megtaláltam. Persze, ahogy lenni szokott, nem ő volt az egyetlen előfizető ezen a néven, de szerencsére csak ketten voltak. Az első fazon, akit felhívtam, nem az volt, akit kerestem:

– Bazil Dumitrescu tanár úr? – kérdeztem.

– Téves. Én Bazil Dumitrescu vagyok, a Bariera Vâlci auto-szerelő műhely főnöke.

– Bocsánat – zártam le gyorsan a beszélgetést.

Amikor a másik számot tárcsáztam, azt hittem, megint melléfogtam. Elképedtem a válaszoló hangjától: fiatalos, eleven hang volt, semmi esetre se öregemberé. Pedig a férfi megerősítette:

– Igen, Bazil Dumitrescu tanár úr vagyok.

Kissé kétkedtem, hogy ahhoz jutottam-e, akihez akartam. De belementem a játékba. Bemutatkoztam, Valentin Dumnea újságíró vagyok, és udvariasan engedélyt kértem, hogy meglátogassam. Egy meglehetősen körmönfont mondatban tisztáztam,

hogy számomra nagyon fontos kérdésben szeretném a segítségét kérni. A tanár jóindulatúnak mutatkozott, és úgy tűnt, egyáltalán nem lepődött meg az érzésememen. Persze, részéről bármilyen meglepődés hiánya könnyen az én téves benyomásom is lehet. Az öreg fenntartás nélkül beleegyezett, hogy találkozunk, de azt javasolta, ne otthon, nála, hanem valahol a belvárosban, az *English Park* előtti Cuza szobornál. Mivel úgylátó épp a délutáni sétájára indul.

– Nagyszerű, ott leszek! – kiáltottam fel boldogan, hogy hajlandó szóba állni velem, időm sem volt mérlegelni, hogy egy száz évet betöltött valakinek van kedve és képes napi sétákra.

Pontosan érkezett. Közeledett felém, és amikor megláttam, tényleg megdöbbsentem. Egy görnyedt, raccsoló, minden porcikájában reszkető, mint a kocsonya, bittal csoszogó öregemberre számítottam, mire megjelent egy egyenes tartású férfi, egyáltalán nem öreg arca derűsen sugárzott, úgy tűnt, olyan valaki, aki ura a testének és gondolatainak, egyáltalán nem mutatta a korát. Abban a pillanatban egyetlen valóságos tényről állapíthattam meg róla: *egy kortalan férfi áll előttem.*

Ő mintha kitalálta volna, mit érzek, adott pár pillanatnyi pihenőt, hogy kiéljem az ámulatomat. Majd barátságos, nyugodt hangon megszólalt:

– Dumnea úr, jöjjön, üljünk le egy padra, itt a parkban, a napon, hogy élvezzük a meleget, és elmesélje, mi szél hozta erre. Gyönyörű időnk van!

– Valóban, hihetetlenül kellemes – erősítettem meg elgondolkodva.

Abban a pillanatban két valóságos pillanat véletlenszerű egybeesése foglalkoztatott: milyen különös volt a százévesnél idősebb tanár életeje, ugyanolyan különös volt az időjárás is: 2012. november végén a tél közeledte helyett mintha egy má-

sik évszakban volnánk, nyárian tavaszi idő volt – az égen ragyogott a nap, a hőmérők húsz fokot mutattak, a virágok nem hervadtak, a falevelek nem hullottak, sőt, bementék a tévében, hogy valahol egy Mehedinți vidéki faluban másodszer virágzik az orgona, és a Bánátban ismét terem az eper.

Betértünk a park ápolt sétányaira, és leültünk az új ismerősöm által kiválasztott padra. A szemem sarkából figyeltem, ahogy Bazil Dumitrescu tanár úr kimérten, sietség nélkül helyet foglalt, aztán felemelte a fejét, mintha kissé feltűnően felkínálná arcát és testét a napsugaraknak.

Néhány önfeledt, fényben fürdőző pillanat után ugyanolyan barátságos hangon megszólalt:

– Nos, Dumnea úr, mondja csak, miért érdekli a személyem? Hallgatom!

Röviden, minél logikusabban próbáltam megmagyarázni:

– Mint említettem már, újságíró vagyok, Bukarestből jöttem. Egyik barátom bízott meg azzal, hogy folytassak bizonyos kutatásokat a múltjával, pontosabban a szülei múltjával kapcsolatban. Bonyolult, több szálon futó történet, nem találom a kiindulópontját, és foglyul ejtett. Úgyhogy elakadtam. Limanu-de-Sus polgármestere önhöz irányított. Biztosított róla, hogy ha valaki ismeri az igazságot ezekről a személyekről és ezekről a régi eseményekről, az csakis ön lehet. Egy akkor még fiatal nőről, Vera Stănescuról és az ő környezetéről van szó...

Nem volt erőm folytatni, félbeszakítottam a monológomat, mert az előadása közben egyre kevésbé tűnt meggyőzőnek, és kérdőn, egyenesen kétségbeesetten néztem a tanárra. Majdnem könyörgtem, hogy biztosítson, képes megfejtetni a rejtélyt, bármit megadtam volna, hogy halljam, *Igen*, azt az *Igent*, amely végre rávilágít a történetre, amellyel elakadtam.

De ő se igent, se nemet nem mondott. Csak mosolygott. Rejtélyesen mosolygott, nem találtam rá magyarázatot, nem tudtam, hogy ezzel megnyitja vagy végleg lezárja előttem az utat.

Legszívesebben egyenesen megkérdeztem volna: „Tanár úr, mondja ki végre, ne hagyjon forró parázson járni! Tud részleteket Veráról és a gyereke apjáról?” De féltem, hogy megjíjed a rámenősségemtől, és elzárkózik. Úgyhogy lefékeztem a lendületemet, és rábíztam magam.

Mire ő megragadta a karomat, szerettem volna azt hinni, hogy bátorításként. Aztán felállt.

Közömbösen megkérdezte.

– Járt már Craiován, ismeri a várost?

– Nem dicsekedhetek azzal, hogy ismerem – feleltem. – Jártam már erre, a foglalkozásom miatt beutaztam az egész országot. De csak átutazóban, ennyi.

– Akkor jöjjön, nézzünk körül a belvárosban, szerintem nem rossz déli város.

Figyeltem Bazil Dumitrescu úr szavaira, és úgy éreztem, hogy akárcsak az előző gesztusa, biztatóak. Sétára hívását egyenesen beavatási ajánlatnak fogtam fel. De egy szót sem szóltam. Némán mentem a tanár mellett. Gondoltam, a hirtelen ítélkezésem eltorzíthatja, más megvilágításba helyezheti a dolgokat.

A sétát az ő művelt magyarázataival kezdtük. Bazil Dumitrescu légköre olyan volt, amilyenek egy régivágású tanárét képzeltem. Komoly, megfontolt, kimért, olyan benyomást keltett, hogy mindent tud, az ismeretek tökéletes rendszerré álltak össze a gondolkodásában, értékes részleteket tárt fel előttem a legkülönbözőbb dolgokról: ki és mikor hozta létre a város angolkparkját, ki alkotta Cuza fejedelem szobrát, ki volt az építész az előttünk álló épületnek, amely eredetileg bank volt, de most a városháza. Sétálva részletesen mesélt a Prefektúra palotáról, a Jean Miha-

il palotáról, az I. Károly Kollégiumról, az Elena Cuza Gimnáziumról, Ioan Maiorescu mellszobráról, a Szentháromság templomról, amelynek udvarán Barbu Știrbei vajda szobra áll, néhány méterrel arrébb a Dudu Madonna templomról és a Püspöki Katedrálisról, közelében a Casa Băniaról. Bár csupa szem és fül voltam, amíg hallgattam, semmit se jegyeztem meg. A mondandója egyik fülemben be, a másikon ki. A figyelmemet másvalami foglalkoztatta. Éreztem, hogy következnek a régen várt kitárulkozások. Erősen vert a szívem, végtére is eljutottam ehhez a különös tanárhoz, aki biztosan tudja, mi történt, és felvilágosít.

A Bănia kertjéből Bazil Dumitrescu egy kis, enyhén emelkedő utcába vezetett, amely a Calea Unirii sétálóutcába torkolt. Ott *ad hoc* kalauzom újabb történelmi épületet mutatott, a *Minerva* vendéglőt és szállodát.

– Mennyi emlékem fűződik ehhez a helyhez – mondta ábrándosan, és azt ajánlotta, térjünk be a helyiségbe egy kis harapni-valóra és egy pohár borra.

Örömmel elfogadtam. De az örömöm nem az éhségem és a szomjúságom enyhítésének szólt, hanem az előérzetemnek, hogy a tanár birtokában van annak a történetnek, amellyel egyedül nem boldogulok.

Valóban, a meghívás a mór stílusban díszített vendéglőbe csak ürügy volt. Jelenlétünk valódi oka az elegáns és kihalt helyen a mesélés volt. Bazil Dumitrescu tanár úr előadott történetének a kezdete 1989. december 23-ig nyúlt vissza, és magában foglalta a megelőző és utána következő zűrzavaros napokat. Lélegzet-visszafojtva hallgattam. Előadásában minden magával ragadott: az események és a benne szereplők tökéletes ismerete, amit a legapróbb részletekig bizonyított, és képtelen voltam felfogni, hogy egy emberi elme hogyan képes ezeket ilyen élénken megjegyezni. Igen, a történet rögtön elragadott, bár egyelőre még teljesen

függetlenül a másik a történettől, amely gyötört, amiért megkerestem őt, remélve, hogy megnyugtat: hogyan tartsam észben mindazt, amit feltárt előttem, amikor megosztott velem egy rendkívüli történetet – mert akármilyen ostoba vagyok, felfogtam, hogy ez rendkívüli történet. Csak abba ne hagyja, csak abba ne hagyja a mesélést, és nekem frissebb legyen az agyam, mint életemben bármikor, és megjegyezzen mindent.

Végül Bazil Dumitrescu a legtermészetesebb hangon, a megszólítás módján is változtatva, ami a szememben a bizalom jelének tűnt, azzal zárta:

– Drága barátom, ez volt az első nap. Aztán jön a többi... Gondolja meg, hogy tényleg akarja-e hallani, mert akkor szakítson rá időt, és maradjon még itt egy darabig. Megígérhetem, hogy mindennap felfűzök a szálra egy-egy gyöngyszemet, és a végén egy gyöngysorral távozik. Igen, mindennap elmesélek egy történetecskét, és majd összeáll belőlük az, amelyiket meg akarja fejteni... Ne siessen, ne hozzon elhamarkodott döntéseket. Az éjszaka jó tanácsadó. Holnap reggel várom, hogy telefonáljon, és megmondja, itt marad-e végihallgatni, vagy sem...

Ezek után elváltunk.

Bár biztosítottam róla, hogy alaposan, hideg fejjel megfontolom a dolgot, már meghoztam a végleges döntést. Maradok, maradni fogok. Szaladtam, és szobát foglaltam az egyik szállodában. *Maradok, hogy szalaszthatnék el ilyesmit?!*, gondoltam. *Egész életemben egy igazi, ütős történet után loholtam, és most, amikor utolért a szerencse, amikor egész egyszerűen az ölembé hull a szerencse, mint égből pottyant ajándék, megfutamodjak?! Ismétlem, hülye vagyok, de azért mégse pont ennyire...*

2.

Azt hiszem, tartozom némi magyarázattal: tulajdonképpen ki vagyok, és hogy is jutottam a tanárhoz?

Hat-hét évvel ezelőtt kezdődött. Akkoriban gyakran találkoztam Deleanu doktorral, Mihai Delenau neves pszichiáterrel. Különös figyelmet szentelt nekem. Valószínűleg leginkább a foglalkozásom miatt. Író vagyok. Vagy csak írónak tartom magam. Viszont az a tény, hogy nem vagyok író, de annak tartom magam, egy másik téma, persze fontos, és később majd erről is beszélek.

Deleanu maga is kacérkodott a múzsákkal. De amilyen hozzáértést tanúsított a hivatásában, pont olyan szánalmasnak bizonyult az irodalom göröngyös terepén. Próbálkozásait nem késlekedett nekem is megmutatni, amelyek naivnak, egyenesen dilettánsnak bizonyultak. Nem egyedül volt ilyen helyzetben. Először átlagos körülmények között találkoztunk, aztán kereste a társaságomat. Sokszor meghívott drága vendéglőkbe – mindig ő fizetett, kínos szituációkba kényszerített –, és pletykáltunk. Amennyi csak belefért. Vagyis ő beszélt, én inkább hallgattam. Az igazat megvallva sohasem untatott. Enciklopédikus műveltségű volt, minden területen otthonosan mozgott, a történelemtől a matematikáig, természetesen az orvostudománytól a festészetig és zenéig, és egészen különleges memóriával volt megáldva. Nem olyan fenomenálissal, mint az antikvitásban Seneca, Marcus Annaeus, a filozófus apja, akiről azt beszélték, hogy kétezer egyszer hallott nevet tartott észben, és utána képes volt az először hallott sorrendben megismételni azokat. Mindenesetre a barátom memóriája is lenyűgöző volt.

Csodálkozom, miért egy hozzám hasonlóhoz vonzódott Deleanu doktor a ragyogó elméjével. Én, mint említettem, alig bírok néhány értelmes mondatot összefűzni, hallgatag vagyok,

állandóan önellentmondásba keveredem, semmiben sem vagyok biztos. Az agyamban az összes információ sűrű ködbe vész.

Talán az a magyarázat, hogy arról a területről, amelyet az ő szemében én képviseltem, nem határozott, hanem csak reménytelen választ várt az őt gyötrő sarkalatos kérdésekre. Én viszont, anélkül, hogy bevallottam volna neki, valójában azért tartottam vele, hogy „kivizsgáljon”, arra számítottam, kerülő utakon megoldást találok a személyes problémámra, ami ilyenformán hangzik: ki akartam deríteni, mi hibádzik bennem, az agyamban, hogy olyan alacsony a szellemi teljesítményem, és mit kellene tennem, hogy helyrehozzam a dolgokat, ha ekkora késéssel ez még egyáltalán lehetséges...

Más szóval, a találkozásaink nem voltak érdekmentesek. Mindkettőnknek konkrét és titkos célja volt. És legalábbis én – elértem. Nem vagyok meggyőződve, hogy a velem való beszélgetések őt is segítették a világ rejtélyeinek megoldásában, mert már az irodalomban sem használt homályos metafora változatok kivételével én minden egyéb készségnek híján vagyok. De világos választ kaptam az engem foglalkoztató kérdésre. Egyik este a Scânteia Ház mögött éppen megnyílt vendéglőben ültünk, és Deleanu doktor egyebek között arról mesélt (banális ügy, és valószínűleg ezt az ismeretet már a gimnáziumi biológia órán meg kellett volna szereznem, nem keservesen kivárnom azt az időt, amíg szerencsémre a pszichiáter barátommal találkozom!), húsz–huszonöt éves korunktól, egyes eméletek szerint születésünktől fogva, folyamatosan meghalunk. Mindennap elveszítünk körülbeül háromszázezer idegsejtet, amelyek sohasem pótolhatók: kész, vége! Velük ellentétben a fehér- és vörösvérsejtek öregednek, elpusztulnak, de helyükbe mások fejlődnek, a szervezetünk képes megújítani, beépíteni őket a vérkeringésbe... De az idegsejteket vagy a neurocitákat nem, soha. Az ideg-

sejtek tönkremennek és soha többé nem jönnek helyre. Annyi az esélyünk, hogy elég nagy idegsejtállománnyal szülessünk, hogy legyen miből pusztulnia, és mégis megmaradjon valamennyi. Annyi az esélyünk, hogy az elején a személyes vagyunk pár milliárd idegsejttel többször álljon, mint a többi sejtünk. Különbözőben még életünkben teljesen elhülyülünk, nem fogunk számítani, élő halottak leszünk. Idegsejtben mérik az intelligenciánkat. Az idegsejt. Az idegrendszer sejtjeit alkotják: a dentritek, az idegszálak, amelyek az ingereket közvetítik a központba, egy szomatikus sejtbe, ahol az információk összegyűlnek, meg egy axon, amely kifelé közvetíti az impulzust. Az ingerek, idegimpulzusok és rendkívül finom információ-receptorok, amelyek feldolgozzák és kifelé közvetítik az ingereket. Ezek vagyunk, ebben lehet összefoglalni minket? Nemigen értem. Lehengerel még egy, a pszichiáter által használt fogalom – az emléknem. Ha jól értettem, azok a nyomok, amelyeket a különböző stimulánsok, különböző ingerek hagynak a sejtjeinkben. És a sejtek, mi ez, ha nem csoda, ezeket átalakítják emlékekké és érzelmekké. Amikor irodalmi szöveget írok, érzelmekről írok, és alapjában véve így módon írom az emléknemeket, szóban és írásban ki tudja, milyen készséget közvetítek. Deleanu doktor előnye egy másik, a szakmai nyelv, a szakkifejezések: neuronok, vörösvértestek, leukociták, engramok. Lényegében mindkettőnkénél ugyanaz a megértési és kifejezési igény. Ő tudományosan és módszerezsen. Én véletlen- és ötletszerűen, „ihletből”. De az irodalomban mi az ihlet? Az ihlet várása közben olyan vagyok, mint a vakond, bekötött szemmel összevissza ások a száraz földben, remélem, hogy egy szép napon rátalálok az aranyrögre. Akárhogyan, a gyengeség, a megértésre és a kifejezésre való képtelenség nálam nyilvánvaló, de bizonyos esetekben nemcsak nálam, a doktornál is. És akkor mindketten, bármelyik csoportba tartozunk,

tehetetlenül, összeomolva, alázatosan elindulunk egy keskeny, ám olyan egyetlen úton, amely a megmentésünkhöz vezet: felismerjük a finom, láthatatlan természet abszolút tekintélyét, magunkat Istenhez viszonyítjuk. Csakis ő, elfoglalva helyét a gondolkodásunkban, gyógyíthat meg minket. Erre a következtetésre jutottam az ismétlődő és hosszan elnyúló vitáim során a pszichiáterrel, amikor mindketten elégedettek lehettünk: megkaptuk az eredményt, volt egy válaszuk. Végül úgy éreztem, hogy annyi hányódás után partot értünk.

Aztán megritkultak a találkozásaink, ritkán láttuk egymást.

Amióta rájöttem, én, tudatlan, hogy minden új nappal elveszítünk egy nagy adag idegsejtet, világossá vált, hogy semmi esélyem létrehozni a nagy művet, amire áhítozom: minden új nappal fogy az erőm, lassan-lassan és szükségszerűen minden nappal kicsit meghalok, ez tudományos igazság, nem elcsépett, irodalmi metafora, lustaság, tehetetlenség, amibe minden nap mind jobban belemerülök, hanem objektív és cáfolhatatlan jelenségről van szó, amelynek az emberi természethez van köze, és nem harcolhatok ellene. Látom, hogy beleragadok a lustaságba és tudatlanságba, minden újabb nappal hagyom, hogy foglyul ejtsen ez a tehetetlenség, olyan vagyok, ez a kedvenc hasonlatom, amivel próbálom meghatározni helyemet az életben, olyan vagyok, mint egy angolpark, amely kezdetben tele volt nemes virágágysokkal, kifogástalan gyeppelel és mértani pontossággal megrajzolt sétányokkal, ám napról napra olyan leszek, mint egy elhanyagolt, elhagyott, elvadult, gyommal benőtt angolpark, és már nincs visszaút a korábbi harmóniához.

Mindig fogadkozom, hogy végre írok egy megrázó könyvet, amelyben az olvasók magukra ismernek és nem tudják letenni, olvasás közben arra gondolnak, bár sose érne véget. Ez az én

nagyszabású és naiv álom. Egyenesen ostoba álom, mivel nem számol a valós lehetőségeimmel. És a korszakkal sem: manapság a könyv már nem az, ami volt. Az emberek nem törik magukat, hogy olvashassanak. Valójában nem is olvasnak, nem az irodalomra támaszkodnak. És aki ír, egyenes következményként rögtön elveszíti a presztízsét. Az életét leélte, a kenyerét megette, ahogy alázatos filozófusi légkörével Costache bácsi, a blokkunk portása szokta mondani. Aki ír, az már nem sokat ér. Ráadásul az én álomom nevetséges, mivel az összes olvasót egyformán kezeli, tévesen azt feltételezi, hogy az emberek olvasnak, beleszadnak az olvasásba, olyan robotok, amelyeket az olvasással úgy töltenek fel, mint elektromos árammal, és az olvasás iránti szenvedélyük, akárcsak a felfogóképességük, óriási.

Magamban persze biztosan tudom, hogy ez lehetetlen álom. Tudom, hogy megrészegek az üres fecsegéstől. Nem a galileai Kána vizétől. Biztosan tudom, hogy becsapom magam, biztosan tudom, hogy nem vagyok képes olyan könyvet írni, amilyenről álmodom, mit mondjak, talán az *élő* volna a megfelelő minősítés, igen, igen, nem vagyok képes egy élő könyvet írni, amit az ideális olvasó értékelné, feltéve, hogy egyáltalán létezik még valahol ilyen.

Ez van, nincs kiút, vigasztalhatatlan vagyok. Beletemetkezem a lustaságba, hallgatásba, tehetetlenségbe és a zsugorodott agyam tudatlanságába. Mintha kalitkában volnék, egy cellába zárva, leblokkolva ebben a legyőzött testben, amely mindennap széthull darabjaira.

De *à propos* galileai Kána, Deleanu doktorral arra a következtetésre jutottunk, hogy a megváltást Isten létének elismerése jelenti: ha helyet csináltam magamban *Neki*, hogy nevezhetem magam vesztesnek, és miért nem vagyok képes egy nagyszerű könyvet írni? Ha *Ő* tényleg beköltözött az agyamba, akkor lehet-

séges az energiaátvitel *Tőle*, és akkor minden más is lehetséges, még annak a könyvnek a megírása is! Helyes: feltételezve, hogy tényleg helyet csinálók *Neki* magamban. És konkrétan hogyan csinálsz magadban helyet az Úristennek? Csak így, szavakkal, ki-jelentő módon? Nem, nem, van egy biztos útja annak, hogy Ő megtalálja a helyét benned, vagy hogy te az Ő része légy: tiszteletben tartva az Ő igazságát, a Tízparancsolatot. No, jó, a tíz közül egyet nem teljesítek vagy mostanig nem teljesítettem: a hetedik parancsolatot, azt, hogy ne paráználkodj, ne kövess el házasságtörést. Mert ebből újabb bűnök származnak.

De ne térjek el a mániákusan beteges témámtól, az irodalomtól. Depressziós, lusta vagyok, és ebben például Csehov szereplőjére, Ivanovra hasonlítok, de nem egészen, mert nem tartom magam elveszett embernek, tehetetlen senkinek, mint ő. Ellenkezőleg. Az állandó nyavalygásom ellenére meg vagyok győződve a tehetségemről. Csak hát mindig halogatom, hogy papírra vessem ezt a tehetséget. Egy prózakötettel debütáltam, néhány elbeszéléssel. Egyöntetűen nagyon jól fogadták. A fiatal írók mindenféle listáin szerepelt a nevem, begyűjtöttem jó pár kedvező kritikát, megkaptam az Írószövetség elsőköteteseknek járó díját, mindenki nagy ígéretnek tartott, akinek, ha megjelenik a könyve, a piacon rögtön a legjobb prózaírók polcán foglalja el a helyét. Sokan számítottak rá, hogy hamarosan jön majd ezt a várakozást igazoló kötet. Én is erre számítottam. Csakhogy teltek az évek, mit teltek, egyszerűen elrepültek, és a könyv nem jelent meg. Jóval később, amikor az emberek már-már elfelejtettek, és az ízlésük is megváltozott, kiadták egy regényemet, de egyáltalán nem ilyet vártak tőlem: zavaros, tétova volt, egyáltalán nem meggyőző, halvány kritikai visszhanggal. Már szerkesztőségben dolgoztam, először irodalmi lapnál, aztán átmentem egy napilaphoz, és ahelyett, hogy megírtam volna irodalmi főművemet,

mindenféle cikkekkkel vigasztalódtam. Beskatulyáztam magam, más lettem, mint aki lenni akartam. Egyik év telt a másik után, tíz év is, és még mindig alakoskodtam. A hős írócska az undorító napi sajtó közönséges firkászának jelmezében. Nem állt jól nekem ez az öltözet, vagy túl szűk, vagy túl bő volt rajtam, egyáltalán nem illett rám. Különben már elhagytam ezt a területet. Csak egy rovatot tartottam meg az egyik lapnál, hogy ne felejtsek el a nevemet, és pályát módosítottam – most egy beruházási alapnál szóvivő vagyok. Ez ugyan méltóságomon aluli állás, de ez van, valamiből élni kell. Ami tetszik az új munkahelyemen, az a sok szabadidő, senki sem zaklat, ami nagy szó.

Igen, hozzászoktam ehhez a helyzethez. Sőt, némiképpen az életformámmá vált, élvezem, hogy egyidejűleg különbözőképpen létezem, több identitásom van. Hogy több vagyok egy személyben. Így az az érzésem, hogy megsokszorozom az életem, többet élek. Szenvedélyes utazásaimat saját könnyed filozófiámhoz sorolom: a helyváltoztatással, a sok emberrel való találkozással úgy érzem, megsokszorozódom, egyfajta kiterjedést érek el térben és az időben. A nőkkel való szimultán kapcsolataim is ilyenek. Úgy érzem, ha egy új nőhöz közeledem, új életet nyerek. Ettől szenvednek a hozzám közelállók, elsősorban Mara, a feleségem. Mindig megértő volt, és mindig visszatértem hozzá. Évekig kihozott a sodromból, mert nem értettem, hogy lehet valaki olyan korrekt, lelkileg olyan természetesen, magától értetődően becsületes, hogy soha nem vétkezik, nem hazudik, nem csal, nem követ el árulást, kitart egy férfi mellett, hűséggel, megelégszik egyetlen férfival. Idegesítő volt, még akkor is, ha én voltam ez az egyetlen szerencsés férfi, pont én, aki oly távol állok attól, hogy erkölcsi minta legyek. Nem találtam erre magyarázatot. Most, hogy észhez tértem, valószerűtlen teremtésnek látom őt, akit nyilván nem érdelek meg. Olyan valakinek, akinek nincse-

nek hibái, nincsenek bűnei. Van ilyen? Hogyne volna, hiszen itt van mellettem, és hozzá képest abszolút kínosan érzem magam.

3.

Az önbecsapás szándéka nélkül vizsgálom magam, megállapíthatom, hogy könnyörtelenül, és azt hiszem, sikerült meglehetősen pontosan azonosítanom azt a téves magatartást, amit magamra öltök, ha az írásról van szó: mindig biztatom magam, hogy kész, itt a pillanat, össze kell szednem magam, koncentrálnom kell és komolyan munkához látnom. Felkészültem, elkerülhetetlenül meg kell írnom a regényemet, amire már évek óta készülök, és nagyszerű lesz, mindig így nekilendülök, de folyton minél meggyőzőbb igazolást, alibit, ürügyet keresek az epikai művem, a nagyszerű, az *életyszerű* könyvem megírásának halogatására, valami mindig közbejön, ami eltereli a figyelmemet, és megakadályoz elhatározásom teljesítésében. És ha osztályoznom kellene az eseményeket, amelyek eltérítettek a regényem megírásától, pedig már a fejemben van, csak még nem sikerült papírra vetnem, akkor az első helyen leginkább a Dianával való szerelmi viszonyom állna. Igen, ha most valaki együtt lát minket Marával, megesküdne, hogy tökéletes és irigylésre méltó pár vagyunk. De nem mindig álltak így a dolgok. Egészen a közelmúltig még létezett a Diana nevű kábulat.

Közhely, hogy egy szerelem maximum három évig tart. Én nem hiszek ebben a hülyeségben. Mert a mi történetünk Marával már harminc éve tart. Persze folyton változott az érzelmünk egymás iránt. Folyton változott, hevesebb vagy tompább volt, de nem tűnt el. Az első évek vonzalma átalakult valami mássá, de ismétlem, az érzés továbbra is megmaradt. Sőt, a kapcsola-

tunk még árnyaltabb lett, elmélyült, amire az elején nem is számítottunk.

Olyannyira, hogy ha valaki megjósolta volna, mi történik velem, kiröhögtem volna, és magabiztosan kijelentem, hogy félrebeszél. Nyilván hazudnék, ha azt állítanám, hogy szent voltam, és kínos volna nem elismernem, hogy az évek során volt néhány futó kalandom. Említettem már az olcsó elméletemet, amivel igazoltam magam: minden új nő, akihez közeledsz, az élet meghosszabbítása, önmagad megsokszorozása, a léted kiterjesztése, ami gazdagít. De a viszonyok tényleg futó viszonyok, teljesen véletlenszerűek voltak, váratlanul jöttek, nem voltak bonyolultak, nem hagytak bennem nyomot, és közben meg voltam győződve róla, hogy a kapcsolatom Marával végérvényes, *egyszer van az életben*, semmi sem veszélyeztetheti.

Dianát egy sajtókonferencián ismertem meg, valahol vidéken. Ugyanaz volt a foglalkozása, mint nekem, napilapnál dolgozott, és azért voltunk ott, hogy kérdéseket tegyünk fel egy jelentéktelen politikusnak, akit már nem tudom, milyen kijelentése vagy tette miatt vett keresztűz alá a mi lobbanékony és eléggé diletáns sajtónk. A pasas késett – miért nem csodálkozom? –, és mi vártunk, mint a hülyék. Beültünk egy közeli kávézóba, hogy agyonüssük az időt.

A *România Liberă* újságtól mutatta be valaki, de nem is kellett bemutatnia senkinek, mivel úgy vieselkedtünk egymás közt, mintha mindig mindenki mindenkivel öröktől fogva ismerné egymást. Diana és köztem rögtön rokonszenv alakult ki, ami megeskik olykor. Diskuráltunk az autóbuszon, amikor visszautaztunk Bukarestbe, mellém ült. Még nem töltötte be a harmincat, én még nem voltam ötven. Nem értettem, ő miért és hogyan vonzódik egy olyan koros pasashoz, mint én. Akkoriban azt hittem, idős vagyok, most pedig kezdem úgy érezni magam, mint egy

suhanc: minden nézőpont kérdése. Az első pillanatban, a régi beidegződésemmel, hogy mindenhol szekusokat látok, arra gondoltam, a titkosszolgálat állította rám, mert meg akarnak valamit tudni rólam. Később nevettem az ostobaságomon, de néha még mindig megfordul a fejemben, minden lépésnél előjönnek ezek a kommunizmusból eredő reflexek: mindenütt összeesküvést látok, és olyan alakokat, akik engem figyelnek, és csak ritkán jövök rá, hogy milyen nevetséges vagyok – milyen nagy titkot várnának a titkosszolgálatok egy olyan alaktól, mint én? Nincs hatalmam, befolyásom, sehol semmilyen szerepem sincs! Nem, nem, inkább gerontofil, vonzza az öregség, állapítottam meg a helyzetről, most már kicsit racionálisabban. És nem kerestem magyarázatokat.

Ahogy mind gyakrabban találkoztunk, mind jobban tetszett nekem. És kezdett rettenetesen imponálni, hogy ő is jelezte, én is tetszem neki. Ragaszkodtam hozzá, bár nem igazán értem, mit talált bennem, de már nem bogozom ki a szálakat. Az biztos, hogy Diana az első pillanattól szenvedélyesen ment bele a köztünk szövődő viszonyba. A megismerkedésünk után egy hónappal együtt voltunk, már bevallotta, ügyesen adagolt emelkedettséggel, hogy válni akar. Így tudtam meg, hogy férjnél van. A férje vele egyidős lehetett, és Diana úgy érezte – most, hogy feltűntem én, vagy már régebben?, szerettem volna kifürkészni, de gondoltam, jobb, ha nem mélyülök el a témában –, hogy a férje éretlen kölyök, képtelen kommunikálni. Nem biztattam, hogy megtegye ezt a lépést, a választ. Ellenkezőleg. Abban a pillanatban még azt hittem, a viszonyunk nem tart sokáig, és hamarosan bűntudatosan és magamba szállva visszatérek Marához. De Diana nem hátrált: elvált a férjétől. Egy nap azt mondta: „Szabad vagyok, a rendelkezésedre állok, csak a tied vagyok.” Az az igazság, hogy ez a kijelentése alapján véve egy melodramai közhely,

de hízelgett öregedő férfiúi gögömnek. És a köztünk lévő vonzalom egyre nőtt, egyre vérsesebben. Minél jobban megismertem, annál több okot találtam a közeledésre. Úgy láttam, ragyogóan néz ki, főleg meztelenül, kész voltam a fiatalságától, teste frissességétől. Fizikailag összeillettünk, de tetszett a természete is, lelkesen fedeztem fel, hogy mennyi erénye van: okos, művelt. Ugyanazt szerette ő is, amit én – az irodalmi olvasmányokat és bizonyos fajta utazásokat. A szakmájában is tehetséges volt, a főzésben is hozzáértőnek bizonyult, rendkívül ötletes mindenben. Még számos hasonlóság volt köztünk. Ritka az ilyen rezonancia. Úgyhogy amiről azt hittem, csak rövid és szokásos epizód lesz, átalakult egy elnyúló történetté, amely meggyökeresedett és szerzteágazott. És ha már így volt, egyre bonyolultabb lett vele a viszonyom, nehéz volt kontrollálnom, egyre gyötrelmesebb volt. Mivel csaltam Marát, hazudoznom kellett, alakoskodnom, ami nehéz és elviselhetetlen tortúrát jelentett.

Kezdetben, amikor volt egy kis kalandom, gondoltam, mint minden férfi ilyen helyzetben, fel kell ismernem, hogy mikor adódik alkalom más nőikkel is, köteles vagyok megtenni, mert ezzel gazdagszom, feltöltődöm, több életet is átélek. Vagyis a régi lemez. És egy másik, „finomabb” igazolás: a vonzalom Diana és köztem kizárólag ránk tartozik, semmi köze Marához, nincs hatása arra, amit iránta érzek, Mara egy másik történet, Diana szintén, és a kettő nem akad össze és nem keveredik. Ezt gondoltam, de nem így volt. Főként egy idő után: amikor a hazugságok már kezdtek az éjig érni, nyomasztóvá és elviselhetlenné váltak. Jó, de miért nem azt csináltam, amit Diana, miért nem vágtam el a gordiuszi csomót, miért nem szakítottam azzal, ami volt, hogy az életem új szakaszába lépjek? Nem, nem, ezt nem akartam, vagy nem voltam rá képes. Túlságosan kötődtem Marához, a fiunkhoz, és *Marával is jól* megértettük egymást, nemcsak Dianával, nem volt mit Ma-

ra szemére vetnem, így elhagyni sem volt erőm, sem irányt váltani. De akkor miért nem mondtam le Dianáról? Ő egyre erőszakosabb lett, ami érthető, azt akarta, költözsem hozzá, éljek vele, csak vele, mindig, és én mindig, amikor ezt kérte tőlem, tartottam magam, elutasítottam, ismételtam a rémes erkölcsi szólásokat: „Nem hagyhatom el a családomat!” Ennek tisztázására sem voltam képes: Dianával mindig elhatároztuk, hogy szakítunk, de mindig együtt maradtunk, erős volt a mágneses vonzalom, túl nagy az élvezet. És akkor mit tehettem? Semmi mást, mint csaltam, hazudtam, házasságtörést követtem el, áthágtam az egyik parancsolatot, hogy aztán apokaliptikus méreteket öltösn bennem a büntudat, a megbánás, az értéktelenség és az önmegvetés. Persze szakadatlanul mentségeket kerestem, irodalmi forrásokban, még a szent könyvekben is: „A lélek buzgó, de a test tehetetlen.” Ezzel a mondattal mentegettem magam. *A test, a hús, az emberi vonzza a bűnt*, gondoltam, *nem én vagyok az első, és nem is az utolsó, akivel ez megesik*. Vagy eszembe jutott *Péter tagadása*: „Hogy sírt, amikor rájött, hogy olyan, amilyennek Jézus megjósolta, bár megígérte, nem tartotta a szavát, és mire a kakas másodszor megszólalt, háromszor elárulta Jézust.” *A gyengeség benne van az emberben, ha még Péter is vétkezett, akkor hogyan volna sikeres egy olyan tönkrement szívben, mint az enyém?*, érveltem.

Mégis, minden bűnt magamra vállalva és Marát tisztának és derűsnek tartva, anélkül, hogy mondtam volna valami rosszat róla, valami vétket vagy hibát, jól éreztem magam, elégtételt nyertem, ügyesen kárpótoltam magam. Ezekon a bonyolult önigazolásokon túl a dolgok valójában egyszerűek voltak. Én csaltam, Mara korrekt volt velem, akárcsak a másik nő, Diana: elvált, engem választott, várt rám, csak én voltam *itt is, ott is*, ami egyenlő a *sem itt, sem ott* állapottal, én nem tudtam férfiasan dönteni, lehetetlen helyzetben voltam, ami lelkileg meg-

viselt: ugyanakkor megmakacsoltam magam, hogy a víz mindkét partját megtartom. Ez, mivel lehetetlen, az örületbe vagy az összeomlásba kerget. *Ez a vég. Visszafordíthatatlanul az örület vagy az összeomlás, gondoltam.*

Évek teltek el így. Háttal a falnak. Megoldás nélkül, gyáván a kettős játékban. Nem láttam a kiutat. Két nő között, egyiket is, másikat is szerettem. Képtelen voltam választani. Végül valaki helyettem ideiglenesen megoldotta a problémát. Egyszer a mobiltelefonomat Dianánál felejtettem, és fogalmam sem volt róla, hogy hol hagytam. Közben hazaértem a másik lakásomba, hazahaza, ahol Marával éltem. Felkiáltottam: „Nem tudom, hol hagytam a telefonomat!” Akkor Mara felhívott, *engem hívott*, hogy segítsen megtalálni: „Talán letetted valahová a lakásban”, mondta. Kitaróan hívott. Semmi válasz. Akkor megkérdezte: „Mégis, hol lehet a telefonod?”

Én zavartan hallgattam, és akkor neki villámgyorsan *kinyílt a szeme*, rájött az igazságra. Nem figyelt oda, a fárasztó rutinos munka mellett addig nem vette észre, ami nyilvánvaló volt. Akkor fagyos hangon annyit mondott: „Neked van valakid.” Nem bírtam tovább, egyetlen szóval beismertem: „Igen.”

Elváltunk.

Hét nap múlva megbocsátott, és visszamentem hozzá. Lemondtam Dianáról, végleg. Akárhogy is, fiatalon volt lehetősége valami mást felépíteni magának, velem egy idő után szembetűnő lett volna a korkülönbség, és elváltunk volna. Meg hát, amikor megismerkedtünk, ő *így* ismert meg, nős voltam, soha fel sem merült, hogy elhagyom Marát. Lemondtam Dianáról, pedig szerettem, nagyon illett hozzám. Ha volna még egy életem, hozzá fűzném, gondoltam drámai negédesen. Egyelőre, ebben az életben, össze kell szednem magam, vissza kell térnem ahhoz, akit valamikor régen először választottam, vagyis Marához.

Ez sokkal jobb változatnak tűnt, mint a másik. Csalok, de nem a végtelenségig.

Azóta eltelt vagy négy év. Ötvenkilenc éves vagyok. Ha valaki távolról lát minket Marával, anélkül, hogy ismerné házasságunk történetének részleteit, irigyelhetne, mintacsáládnak, tökéletes párnak tarthatna. Az az igazság, hogy most ismét egymásra támaszkodunk, titkolózások nélkül, már semmiféle bizalmatlanságnak még az árnyéka sincs köztünk. Újra felfedeztük egymást.

Taps.

Mégse tudom, hogy meddig tart még ez a pihenésem a paradicsomban, a házastársi paradicsomban – egyáltalán nem hangzik hihetően számomra.

4.

Körülbelül év elején, épp amikor újra meg újra átéltem azokat a pillanatokot, elkerülhetetlenné vált a regényírás.

Nagyon készültem a próbatételre: éreztem, hogy egyetlen lélegzetvétellel papírra vetem az egész könyvet. Szabadságra mentem, bezárkóztam a lakásba, elolvastam egy tucat könyvet, főleg regényeket, vettem magamnak néhány vékony golyóstollat, egy nagy köteg papírt, és egy hűségkártya felhasználásával laptopot is.

És egyszer korán reggel, mély levegőt vettem, elszívtam néhány cigarettát, megittam néhány csésze kávé, aztán kész, elkezdtem. Rátettem a kezem a billentyűzetre, és leírtam az első mondatot. Valahogy így szólt: *Az ágyon elnyúlva, anélkül, hogy aludni tudott volna, Dan órákon át a plafont bámulta, arra gondolt, hogy mi vár rá másnap.*

Elolvastam. Elkeseredtem: Dan, ez meg milyen név? Jobb, ha Pavelnek, Virgilnek vagy Ştefannak nevezem, semmi eset-

re sem Dannak. És maga a mondat is zavaros, nem közöl semmit, mit várhatsz te, olvasó, attól a könyvtől, amelyik így kezdődik?! Semmi jót, nincs benne semmi olvasmány ígéret, csak lapos, ostoba, előreláthatóan unalmas. A könyv, amely így kezdődik, csakis álmosító lehet. Megáll az én kezdő mondatom e mellett? És fogtam egy könyvet a nemrég újraolvasottak közül, kinyitottam az első oldalon: „Keletről léptem albán földre. Tél közepe volt.” Vagy emellett: „Amikor az iskolában az orosz–japán háború megvitatásához értek: Kiyoaki Matsugae megkérdezte Shigekuni Hondatól, a legjobb barátjától, hogy emlékszik-e az akkor történetekre.” Vagy: „A fiú – amennyiben kétségtelenül nagy volt a pénisz, bár a kor divatja miatt sikerült eltakarnia – azzal kínlódott, hogy kettéhasítsa a plafon gerendájára akasztott mór fejét.” Vagy ez: „Tölts még egy pohárka sligovicát, mondta Klara, és nekem sem volt ellenemre”. Ezek a felütések sem valami fényesek mind, de mégiscsak mások, mint az én szürke elbeszélő kezdésem. A regény indítása olyan kell legyen, mint egy harang, amely visszhangzik és messze elhallatszik, bevésődik az agyadba, és megnyitja az univerzumot. Ez világos volt, gondolkozás nélkül, kijelöltem a szöveget, aztán megnyomtam a billentyűt, és kitöröltem az egészet – szerencsére nem kezdtem kézzel papírra írni, hanem egyenesen a laptopba!

Abban a pillanatban megszólalt a telefonom. Nem akartam felvenni. De olyan kitaratóan csöngött, hogy feladtam. Kedvetlenül beleszóltam, hogy *halló*. A vonal végén a másik is beleszólt halkán, hogy *halló*, majd folytatta:

- Valentin Dumnea úr?
- Igen – feleltem, anélkül, hogy tudtam volna, kivel beszélek. A beszélő bemutatkozott:
- Deleanu doktor.

Ó, micsoda meglepetés, hogy a doktor felhívott, évek óta nem beszéltünk. Mi lehet vele?, gondoltam, és hangosan ezt mondtam:

– Doktor úr, örülök, hogy hallok a hangját.

– Én is – mondta, de érződött a hangján, hogy valami nincs rendben vele. – Találkozhatnánk? – kérdezte a pszichiáter, megerősítve a gyanúmat, hogy valami baja van.

– Persze, hogyne, bármikor – feleltem szolgálatkészen, mint az olyan emberekkel, akiket különösen tisztelek, és ő is közéjük tartozott.

Azon a felhős, tétova tavaszi délutánon máris találkoztunk egy óvárosi *pubban*. A doktor elmondta, miről van szó. Nemrég meghalt az anyja, emlékszem, milyen büszkén emlegette, hogy a rendkívül hosszú életkorát reményei szerint ő is örökölheti. Most, amikor átköltözött a másvilágra, kilencvenegy éves volt.

Amint értesültem az anyja haláláról, rögtön siettem biztosítani, hogy sajnálom a szomorú esemény miatt. Meg voltam győződve róla, hogy Mihai Deleanu csak ezért van ilyen rossz bőrben. Az ismerősöm folytatta gyónását:

– Az apám korábban, még 1995-ben meghalt. Most, anyám halálakor, a végrendelet mellett, amelyet még akkor írtak, amikor mindketten éltek, és amely szigorúan az anyagi javaiknak a rám örökítését tartalmazza, anyám hagyott még egy levelet, amelyet akkor fogalmazott, amikor az apám is élt. Nos, lám, mi áll a levélben...

A doktor előhúzta zsebéből a gondosan felvágott borítékot, és abból egy levélpapírt, amelyet fáradt, lassú mozdulattal átnyújtott nekem.

– Olvassa el, kérem! – szólított fel a lesújtó csapástól szenvedő, de aggodalmán és zavarán uralkodó férfi gyenge hangján.

Engedelmesen olvasni kezdtem:

Kedvesem,

biztos lehetsz benne, hogy apáddal a szemünk fényénél jobban szerettünk. Nélküled az életünk kietlen lett volna. De úgy érzem, ebben a kései, talán túlságosan is kései pillanatban be kell vallanom, hogy nem voltál a mi fiunk. Örökbe fogadtunk. Az anyád a születésedkor meghalt. Egyetemista volt, hajadon, ennyit tudunk, és sohasem akartunk többet kideríteni. A kórházban találtunk rád, ahol otthagytak. Csak kététes voltál. Az életed első két hetét töltötted nélkülünk. Aztán örökre a mienk lettél.

Anyád,

aki mindennél jobban szeret. És bocsánatodat kérem most, amikor elhagyom ezt a világot, a bátorság hiányaért: hogy félttem, féltünk, apád és én elmondani a születéseddal kapcsolatos igazságot, nehogy elveszítsünk. Így láttuk jónak kinyilvánítani a szeretetünket, talán önző módon. De nem tudtunk volna osztozni rajtad senkivel!

Lázasan olvastam végig e sorokat. Tényleg a halál nyelvén írt üzenet volt, bárkit lesújtott volna, még egy olyan, a saját identitásával, helyével és értelmével foglalkozó embert is, mint a pszichiáter. Úgyhogy, most, az élete hátralévő részében Delelanu doktor úgy érezte, megfosztották a múltja jelentős részétől, és teljesen elbizonytalanodott az identitását illetően, sötétben tapogatózott, ha feltette magának a kérdést, hogy ő kicsoda.

Zavartan hallgattam, fogalmam sem volt, mit mondhatnék.

– Nincs benne túl sok részlet – fűzte hozzá Deleanu tárgyilagosan –, anyám fennkölt, de lakonikus, kitérők, szóvirágok nélküli stílusa, tökéletes helyzetjelentéssel.

Én megint nem tudtam mit mondani. Nem is az volt a szerepem, hogy beszéljek, hanem az, hogy hallgassak. A doktornak szüksége volt valakire, aki előtt megnyitja a szívét, és ez én voltam. Vannak helyzetek, amikor a legerősebbeknek is szükségük van erre. Nekem tetszett a szerep, egyenesen hízelgett, mert, ismétlem, Mihai Deleanu az egyik legértékesebb ember volt az ismerőseim között. Ő folytatta vallomását:

– Amikor felnyitottam a végrendeletet, és megtaláltam a levelet, újra meg újra elolvastam. Olvastam, és nem értettem, amit olvastam, sokkolt, az agyam kikapcsolt, képtelen volt dekódolni a legegyszerűbb szavak értelmét. A közjegyző, aki az iratokat őrizte, kiment az irodából, egyedül maradtam. Olvasás közben úgy éreztem, mintha valaki teljes erőből pofon vágott volna. Miután a jelenem és a jövőm annyira bizonytalan lett, hamarosan nagyon kellemetlen betegséget diagnosztizáltak nálam, hogy optimistán, eufemisztikusan fejezzem ki magam, gyógyíthatatlan betegséget. Igen, igen, az orvosok is megbetegednek, elkerülhetetlenül, ők sem mentesülnek a fatális kellemetlenségtől, hirtelen rá kellett jönnöm, hogy múltam sincs. Ki vagyok? Hamarosan betöltöm a hatvannégy évét, reálisan mérlegelve, közel a véghez, és mint mondtam, nem gondolva erre a betegségre, amely belém fészkelte magát... És akkor hirtelen ez a levél. Megtörténhetett volna, hogy sose olvassam el, de most mindent eltöröl, más megvilágításba helyez, arról értesít, hogy nem az vagyok, akinek hittem magam, és már fogalmam sincs, hogy valójában ki vagyok. Nos, hát ez volt a kegyelemdöfés. Miután elolvastam a levelet és felfogtam a helyzetemet, óráknak tűnő percekig megnémultam, elveszettnek éreztem magam, lerogytam egy székre, éreztem, velem együtt köröskörül minden összeomlik. Magától. Én, aki anynyi lelki problémával küzdő embernek adtam életmentő tanácsokat, most a magam számára semmilyen megoldást nem láttam.

Minden erőmet összeszedtem, hogy magamhoz térjek, valamilyen választ találjak. A szüleimnek ez a kései kitarulkozása letaglózott. Azt kérdeztem, mit tehetnék? *Természetesen*, gondoltam, *a saját utamat kell járnom, sürgősen fel kell kutatnom a múltat, megpróbálnom kideríteni, hogy ki is vagyok valójában, hogy végre igazából megismerkedjem önmagammal.* Azokban az óráknak tűnő percekben légzőgyakorlatokat végeztem, teljes erőmből próbáltam magamra is alkalmazni a keleti önuralmat, amire másokat tanítottam, és rendszerezni a gondolataimat. Gondosan összehajtogattam a levelet, visszatettem a borítékba, a borítékot pedig becsúsztattam a zakóm zsebébe. *Most már tényleg nem kell rá gondolnom, anyámra, nem kell anyámnak szólítanom, mert ő nem volt az anyám?*, merült fel bennem a kérdés. A jegyző viszszaejött az irodába. Amikor látta az ijedségtől eltorzult, sokkos állapotban lévő arcomat, elsápadt, ő is megrémült: *Rosszul van, hozzak egy pohár vizet?!* Megnyugtattam, hogy nincs semmi bajom, majd gyorsan, udvariasan elbúcsúztam tőle. A férfi kinyögte, hogy *a viszontlátásra*, de nem győztem meg arról, hogy minden rendben van velem, aggódva nézett rám, nem értette, mi történt velem az idő alatt, amíg magamra hagyott a múltammal és az emlékeimmel. Nem is érthette.

Monológia után Mihai Deleanu is elnémult, akárcsak én. Hosszú percekig egyikünk sem szólt egy szót se. Belekortyoltunk a kávéba és a pohár vízbe, és nem tudtuk, hogyan folytathatnánk a beszélgetést. Aztán megint a doktor törte meg a csendet, feltárva, hogy miért hívott fel, mit akar tőlem:

– Drága barátom, segítsen nekem! Egyrészt én ehhez egyáltalán nem értek. Másrészt nagyon is érintett vagyok, görcsösen félek attól, hogy túl sok mindent találhatok. Azért fordulok magához. Segítsen nekem kideríteni, kik voltak a vérszerinti szüleim. Feltételezem, újságíróként a tényfeltárás a szakmája része. Sok-

kal jobban illik magához a keresés és megtalálás. Kérem, nincs senki más, akiben megbíznék!

Rögtön, gondolkodás nélkül belementem. A doktor megérdemel ennyi erőfeszítést tőlem. Ráadásul jövődő kutatásom témája is érdekfeszítőnek tűnt, részt venni a múltja feltárásában. Csábított a nyomozó szerep.

De nyilván az új irány, amely felé terelődött a figyelmem, minden időmet és energiámat felemésztette. Következésképpen megint kénytelen voltam elhalasztani a regényírást. Legalábbis egy időre. Ami, az igazat megvallva, nem volt ellenemre: amúgy is baljósan indult, és ha rosszul kezdődik, akkor úgy is marad, rosszul is végződik. *Lehet, gondoltam, hogy ha megoldom Deleanu doktor ügyét, ihletet kapok, és végre eltalálom a megfelelő hangot.*

5.

Odaadással láttam ehhez az újságírói vizsgálódáshoz. Már másnap, ez év márciusában. Erőfeszítést és szenvedélyt vittem bele – jó, persze, csak amennyire egy hozzám hasonló tessék-lásék alak képes.

Azzal kezdtem, hogy módszeresen egyre kisebb átmérőjű koncentrikus köröket rajzoltam Mihai Deleanu születésének időpontja köré, remélve, hogy középre érve sikerül az összes szálát kibogoznom, és a doktornak előállhatok a várva várt válasszal: kik a biológiai szülei.

Igazából csak az apja nevének felkutatása bizonyult nehéz, egyenesen lehetetlen feladatnak. Az anyját viszonylag könnyen sikerült azonosítanom. Az első lépés: tudtam, mikor született a doktor, tudtam, hogy kórházban, és azt is, hogy az anyja szülés közben meghalt. Sorra vettem az akkor és még ma is műkö-

dő kórházakat – *talán szerencsém lesz*, gondoltam. És tényleg. A Filantropiánál megtaláltam a nevét. A hírhedten bürokratikus rendszerünk csúcsa, hogy az újszülöttek nyilvántartásában megtaláltam azt az aktát, amelyen stimmelt a név és a dátum. Az anyát Verának hívták, Vera Stănescunak, és tényleg belehalt a szülésbe. Idegen nyelveket tanult az egyetemen, utolsóéves volt, amikor a tragédia történt. Még nem töltötte be a huszonnégy évet, 1924. november 28-án született Ploiești-en, nagyon jó családból származott. Apja egy amerikai bank helyi kirendeltségének volt az igazgatója.

Kutatás közben persze sokszor elutaztam Ploiești-re, a nő szülővárosába, jobbra-balra kérdezősködtem, ott is felkutattam a levéltárakat, kiderítettem mindent, ami kapcsolatban volt a szü-leivel.

Különös, hogy ennek a szerencsétlen fiatal lánynak a családjából ma már senki sem él. Nincsenek tanúk, emberek, akik tudnák, mi történt. Ami, legalábbis nekem, leküzdhetetlen nehézséget okozott. Vera nővére, Monica, ostoba módon halt meg a háború alatt Ploiești-en, az amerikai bombázás idején, 1943-ban. A lányok anyja nem bírta ki Monica elvesztésének sokkját, hamarosan ő is meghalt. Az apának is kijutott a szenvedésből a kommunista börtönben. Amikor Vera tragikus halála 1948. július 14-ről 15-re virradó éjszakáján bekövetkezett a kórházban, ahová szülni ment, az apját már letartóztatták. Nem is értesítették lánya haláláról: a börtönben elkülönítették a külvilágtól. Egyébként ő sem élt sokáig: 1951 decemberében meghalt a rács mögött, perforált gyomorfekély volt a halál okaként feltüntetve, de hihetőbb, hogy a bánatába halt bele.

Itt van a tüske ebben a történetben, ami miatt nem lehet kibogozni a szálakat: az a világ, Veráé már nem létezik, végleg eltemették, beszakadtak az ő világát és a mait összekötő hidak.

Úgyhogy ezek alatt a felderítő hónapok alatt valahányszor úgy éreztem, hogy találtam egy kulcsot, rá kellett jönnöm, valami mindig közbejött, ami fölöslegessé tette az erőfeszitésemet. Láttam, hogy az ajtó, amelynek a kulcsát megtaláltam, be van falazva vagy már nem is létezik. Vagyis amikor már-már ott tartottam, hogy na végre, van valaki, akitől hasznos információkat reméltem, kiderült, hogy az illető már átkerült az igazak világába. Ahová visszamegyek, mindenütt halottakat találok, senki sem él, nincs egyetlen tanú, aki tisztázni tudná a tényeket.

Például: amikor érdeklődtem a Filantropia kórházban, és megtudtam az orvos nevét, akinél szült a nő, megtaláltam, és elutaztam az ország északi részén abba a kisvárosba, ahová egykor nyugdíjas éveire visszavonult. Biztos voltam benne, hogy jó nyomon vagyok az orvos felé, örültem, hogy megfogtam az Isten lábát, de amikor bekopogtam a háza ajtaján, kijött valaki, aki a menyeként mutatkozott be, és közölte, hogy a doktor sajnos két hete végleg lehunyta a szemét. Igen, igen, túl sok idő telt el azóta, hogy az események rekonstruálhatók legyenek.

De hangsúlyozni kell: különös, hogy senki, abszolút senki nem beszél ebben a történetben egy létező férfiről is. Vera még a kórházba is egyedül ment be, nem kísérte el a gyerek apja, nem is látogatta meg senki. A gyerek aktáján a nyilvántartásban, amelyet, mint mondtam, megtaláltam az archívumban, az apa neve helyén vastag vonal van. Mintha a lány egyedül csinálta volna a gyereket.

Ebben nincs semmi titokzatos. Több forgatókönyv is összeállítható a helyzet magyarázataként. Feltételezhető, hogy ha volt egy szerelme, a lány titokban tartotta, talán épp a nagyon szigorú apa miatt, legalábbis néhány ploiești így emlékezett rá, aki nem engedélyezett volna neki egy vagy csak azt a kapcsolatot. Vagy talán nem volt állandó partnere, véletlenül esett teherbe, egy al-

kalmi viszony következményeként. Akárhogyan is, Vera szép, okos, életvidám és eléggé szétszórta lehetett. Legalábbis én ilyennek képzelem, de elismerem, ez a jellemzés nem feltétlenül pontos, mert az időtől elhomályosuló vonalakat újabbakkal, a saját fantáziámmal rajzoltakkal pótolom. Remélem, nem tévedek túl nagyot. Az azóta eltelt évek kódén át – az a néhány ploiești, aki ismerte, ilyennek festette le – tréfás, tüzes kislány lehetett, aki sok fiúval mutatkozott, nemcsak egy bizonyossal. Aztán elment Bukarestbe az egyetemre, kikerült a figyelem központjából, ritkán járt haza, Ploiești-re, és akkor sem maradt sokáig.

Olyan lendülettel vettem bele magam az események feltárásába, hogy a képtelenségig tágitottam a kutatásom körét. A lány anyjának volt egy nővére, aki Limanu-de-Susban lakott, az ország távoli, dél-nyugati csücskében, a Duna-parton. Úgyhogy elszántan és buzgón oda is elmentem. Annak ellenére, hogy Vera nagynénje és a férje már több éve meghalt. Míg Vera unokahúga, Mihaela a világ másik sarkába költözött, és minden kapcsolatot megszakított a szülőföldjével. *De hátha mégiscsak talállok itt valami nyomot*, biztattam magam az odautazás alatt. A kisvárosban néhány idősebb helybelitől megtudtam, hogy a nyári szünetekben egy hónapot Vera Limanu-de-Susban, az unokahúgával töltött. Nagyon kedves lány volt, több vele egyidős fiú is szemet vetett rá, és Vera járogatott is egyikkel-másikkal, sétálgattak a parkban, mintha élvezte volna, hogy ha velük mutatkozik, és utána látja őket hevesen veszekedni miatta. De a helyiek közül senki sem emlékezett arra, ami engem érdekelt: konkrét, közeli kapcsolatára valakivel.

Még Limanu-de-Sus polgármesteréhez is segítségért fordultam. Ő udvarias volt az újságírókkal, pláne egy magamfajtaival, akinek a nevével fővárosi újságban is találkozok, rendkívül jóindulatúan fogadott, és ezt igyekezett kifejezésre juttatni.

Köszönés után közöltem vele látogatásom okát:

– A Varlam családról érdeklődöm, valójában nem pont erről, hanem a ploiești unokatestvéréről, Veráról, Vera Stănescuról.

– Biztos voltam benne, hogy Damian Bordeáról vagy Octavian Cadarról, esetleg mindkettőről gyűjt adatokat. Mindketten a városunkból származnak, ritka véletlen, hogy két olyan különböző személyiség ugyanarról a helyről induljon! – magyarázta kissé csalódottan, hogy nem feleltem meg a várakozásainak, és nem azért látogattam a városba, amiért az egész országban híressé vált.

A férfi kész volt segíteni, de elég hamar erre alkalmatlannak bizonyult:

– Dumnea úr – jelentette ki fáradtan – már mind a tepsiben vannak, minek kiásni a holtakat, kit érdekelnek ma ezek a múlt századi történetek, és ki emlékszik arra, hogy és mint volt?! Senki! Ami volt, elmúlt, most minden egész más!

Mégis leolvasta az arcomról, hogy e nagyon régi történet miatt nem alszom éjszaka, és hogy a válasza egyáltalán nem tetszik nekem. Mérlegelte, hogy nem érdemes ellenkeznie egy fővárosi újságíróval, aki megtette ezt az utat Bukaresttől idáig, bármilyen ostoba kívánságokkal áll is elő. És a polgármester talált egy kis kaput, amely hasznomra lehetett. Legalábbis látszólag, hogy ne haraggal távozzam tőle, mert igazság szerint teljesen biztos volt benne, hogy semmit sem lehet tenni, nekem sem sikerülhet az akkori eseményeket összeillesztenem. Azt mondta:

– Tudja, lehet, hogy van valaki abból az időből, aki mindenkinél jobban ismeri településünknek azt a korszakát, akivel elbeszélgethetne. Tanár volt nálunk, rég elment a városból, rögtön a háború után, de még mindig él. Nem is olyan messze, Craiován, Bazil Dumitrescu tanár úr. Ritka hosszú életű, újságíró úr, akár ő is egy újságcikk témája lehetne, képzelje csak, elmúlt százéves! Gondoltam is, hogy megválasztjuk városunk díszpolgárának.

Nagyon jó volna, a tévében is bemutatnának. Sietnem is kell még ebben az évben megszavaztatni a testülettel, nehogy jövőre késő legyen!

Egyáltalán nem reméltem, hogy a találkozás az öreggel, akire a polgármester irányított, majd fényt derít Mihai Deleanu titkára, de eldöntöttem, minden ösvényt végigjárók, bármilyen jelentéktelennek, haszталannak látszik is. Úgyhogy útban Bukarest felé, elhatároztam, teszek egy kitérőt Craiovára, megismerkedem a több mint százéves tanárral.

2012. november 15-én este a Limanu-de-Sus városka hotel-szobájában voltam, ahol a rendkívül szép idő ellenére hideg volt.

– Valami baja van a központi fűtésnek, időbe telik, amíg megjavítják – mondta a recepció.

Másnap reggel el akartam húzni a csikot. Rájöttem, ha maradok, hiába várok, csak csonttá fagyok abban a szomorú vidéki városban, mert az ügy megoldása szóba sem jöhetett, egy tapodtat sem haladtam vele. Kedvetlenül ültem a hideg radiátor mellett. Fogalmam sem volt, mihez kezdjek.

Megszólalt a mobilom. Volt egy olyan előérzetem, hogy jó hírt kapok. Mara hívott.

– Hallottad? – kérdezte izgatottan, minden bevezetés nélkül. – Deleanu doktor, az élő lelkiismereted, akinek dolgozol, két órával ezelőtt a Fundeni kórházban meghalt. Rákban. Bemondták a hírekben is. Kapcsold be a tévét.

Igazából ez várható volt. Ez alatt az idő alatt végig tartottam a kapcsolatot a doktorral, tisztában voltam az egyre rosszabb állapotaival. Mihai Deleanu hősiiesen viselte a szenvedését, elegánsan titkolta, folytatta a tevékenységét, úgy viselkedett, mintha mi sem történt volna.

Kinyomtam a telefont. A doktor meghalt anélkül, hogy megtudta volna, ki volt az apja. Ezen a vizsgán se mentem át, nem si-

került megfejtennem a születése titkát. Ezt a próbatételt is, akár csak az írást, képtelen voltam sikeresen lezárni.

Reggel korán Bukarestbe indultam. Feladtam, hogy meglátogassam Craiován a matuzsálemi korban lévő tanárt. A doktor halálával a fogadalmam okafogyottá vált. Nem volt kiért az igazságot kutatnom, így gondoltam, észszerű volna felhagynom a nyomozással. Igen, igen, itt az ideje pontot tenni a végére. Természetes volt, hogy a váratlan, de előrelátható gyászos esemény gátat vet az erőfeszítéseimnek. Magamat is meggyőztem: *Kész, vége, nem kutathatok tovább, végleg elakadtam. Nem tehetek mást, abbahagyom.*

Ha még élt volna a doktor, bemutattam volna neki a végeredményt, ami lényegében így hangzott volna: elég sok mindent megtudtam az édesanyjáról, de az apjáról semmit.

Ez a válasz valószínűleg nem elégítette volna ki, de más nem volt. Talán, ha valaki máshoz fordult volna, nálam hozzáértőbbhöz és szerencsésebbhez, ki tudja, tovább jutott volna. Nekem mindössze ennyit sikerült elérnem.

Minden, amit meg akarok valósítani, befejezetlen marad: ahogy képtelen vagyok a regényemet megírni, lám, még ezt a rejtélyt sem tudom megfejtani. Már megint vesztettem, ezt a csatát is feladom – ez a gondolat gyötört folyton.

Igen, igen, itt az ideje, hogy szögre akasszam a fegyveremet, újra meg újra, ismételtettem a kocsiban a rossz úton, a ködben Bukarest felé.

Itt az ideje, hogy szegre akasszam a fegyveremet, és visszatérek a regényemhez. Úgyis túl sokáig halogattam.

Vezettem, és próbáltam lehiggadni: a regény kezdésére összpontosítottam a figyelmemet, gondolatban átírtam a kezdő mondatokat, megváltoztattam a főszereplő nevét: „Miközben arra gondolt, másnap mi vár rá, Pavel egész éjjel le sem hunyta a szemét”.

Ez így valamivel egyszerűbb, talán menni fog, gondoltam, bátorítva magam, nem túl nagy meggyőződéssel. Lássuk, milyen követ kell még beépítenem ezeknek az első mondatoknak a falába.

Mégsem voltam képes pontot tenni kutatásaim végére. Úgyhogy nyilvánvalóvá vált, amit már sejtettem: én nem a doktor világra jövetelének körülményeit kutattam, amire ő kért, hanem ami *engem érdekelt*. Nagyon megkapott ez a történet, függővé váltam tőle, mániákussá, rabul ejtett a kérdés: Ki volt az apja?

Úgyhogy néhány nap szünet után már tűkön ültem, bejelenttem Marának, azon gondolkodom, elmegyek Craiovára. Kérdezte, hogy miért.

– Van ott egy öreg, aki talán ismerte Verát, a doktor édesanyját.

Mire Mara kitört:

– Állj már le, túl sok szenvedélyt viszel ebbe az ügybe, túlságosan belemerülsz, ez nincs rendjén. Már semmi sem érdekel, sem a család, sem én, csak ez a végtelen történet. Ezt nem lehet. Teljesen elveszted a fejed, és veled együtt én is.

Döbbenet hallgattam. Ő nem lobbanékony, nem veszekedős típus, mi történt vele? Igaza volt: ezekben a hónapokban csak forgolódtam, nem találtam a helyem, volt valami beteges a makacs kitartásomban. De, bár elismertem, hogy igaza van, mégis elmentem Craiovára, megismerkedni az öreggel.

6.

Nagyjából ilyen előzmények után jutottam el Bazil Dumitrescuhoz.

Másnap reggel (az első belvárosi találkozónk után), persze szerettem felhívni, közöltem vele, hogy kész vagyok végighallgatni, ha hajlandó megosztani velem a történetét.

Ő nem csodálkozott. Ezúttal meghívott a lakására, aznap öt órára. Egy belvárosi tömbházban lakik, magyarázta, valamikor a földszintjén működő üzlet miatt *Gyermekek világa* néven ismerik a városban.

Közben elromlott az idő. Igazából az évszaknak megfelelő természetes arcát mutatta. A sötét égből aprószemű, hideg eső hullott. A blokk elé értem: négyemeletes ingatlan volt, csúf, '50-es évekbeli, szovjet típusú.

Felmentem a második emeletre, a lépcsőházban pirított hagymaszag terjengett. Becsöngettem. Ajtót nyitott. Szerény garzonlakásában magányosan lakott. Nem éppen egyedül, hanem egy öreg kandúrral. Hamar észrevettem, ahogy fejedelmin és mozdulatlanul feküdt az íróasztalra tett puha párnán. A lakás bútorzata öreges volt. Egyébként a zsúfolt lakásban megcsapott az öreges léggör, pontosabban a pállott levegő, a nedvességgel keveredő szűrős szagú avasság.

Mintha kitalálná, milyen hatással van rám a helyiség, Bazil Dumitrescu tanár úr kinyitotta az ablakot:

– Szellőztessünk egy kicsit, muszáj...

Zavarban voltam, úgy éreztem, elkövettem valami baklövést, legalábbis illetlenséget: nem figyeltem az arckifejezésemre, hagytam, hogy kiüljön rá a rosszallásom.

A lakásában a tanár megváltozott. Már nem olyan volt, mint tegnap: most mintha *mutatta volna a korát*. Gondoltam, ez a szegényes lakás világítása miatt van. Az arcán táncoltak az árnyékok, bizonyára akárcsak az én arcomon.

A tanár úr helyetlenné vált az asztal melletti egyik széken. Mindkettő rozoga volt. Ő is leült. Megkérdezte, mivel kínálhat: kávéval vagy valami egyébvel. Udvariasan elhárítottam. Megint olvastott a gondolataimban. Pontosan tudta, mielőbb hallani akarom az előző napi történet folytatását.

És ő elkezdte kiteregetni. Amíg mesélt, megváltozott. Rendkívül markáns lett, az arca ragyogott, mintha a fejében kigyuladt volna egy lámpa. Most a történet, vagy ahogy ő nevezte, „a második gyöngyszem” még megragadóbb volt, mint az első, már ő maga is felbukkant az elbeszélésben. Miközben elárasztotta a fülemet igényesen szerkesztett mondataival, mintha csak egy régóta esőre váró mező volnék, hogy sarjadjon rajtam a fű és viragozzanak a fák. Éreztem, ahogy átalakulok, megtölt valami kimondhatatlan és értékes dologgal, ami belőle árad felém. A valódi erőteljes történet, az eleven történet, ami után egész életemben futottam anélkül, hogy megtaláltam volna, most hirtelen teljes egészében megadatott, mintha valaki az ambróziával vagy nektárral teli poharat nagylelkűen odanyújtaná nekem: „Idd ki!”

Este későn búcsúztunk el egymástól, megbeszéltük, hogy az új fejezethez másnap is találkozunk.

Lekisért a pislákoló égővel világított szűk lépcsőházba. A hideg sötéttel keveredő halvány fényben megnéztem az arcát, és megállapítottam, feltűnően rosszabb bőrben van, mint előző nap, és még rosszabban, mint az érkezésemkor.

A harmadik nap is ugyanúgy zajlott: meglátogattam a tanár urat, és megkaptam a történetadagomat. Egy elbeszélést, amely sokkal reálisabb és hitelesebb volt, mint amit én valaha megéltem, egy történetet, amely kezdett jobban érdekelni, mint a saját életem.

Aznap történt velem még egy fontos dolog: ami csak egy zavaros, átsuhanó gondolat volt a fejemben, de most kezdett teljesen tisztán körvonalazódni. Arra gondoltam: *Minden nap minden újabb felfűzött gyöngyszemmel a tanár úr egyre rosszabb színt ölt magára.* Úgy mentem el tőle, hogy a következő napon feltétlenül ellenőrzöm, hogy a fejembe befészkelődő gyanúról megbizonyosodom-e. Egész éjjel, reggelig hánykolódtam.

Alig vártam, hogy megint menjek Bazil Dumitrescuhoz, és ellenőrizzem, az arcán, a testén látható-e változás, az állapotromlását egyik napról a másikra.

A sejtésem beigazolódott. Minden nap mondta a történetét, és a végére mind jobban kimerült. Minden nap egyre jobban kimerült. Remegett a hangja, a teste, mely olyan életerős volt, amikor megismertem, mostanra imbolygó roncs. Míg én, a tudatlan, a tétova, aki tele volt gyengeséggel, hibával, én – ez volt a csúc – minden egyes történettel, minden újabb gyöngyszemmel egyre magabiztosabbá váltam, sokkal határozottabb voltam magamban és a külvilágban.

Így teltek a napok: az első, a második, a harmadik, mindegyik a végéig. A történet tőle hozzám került. Ő szegényebb lett, én gazdagabb. Ő egy árnyék volt, én mintha parazsat ettem volna, mint Fehérlófia szárnyas táltos paripája, és repülni tudtam volna. Szégyellem is. Tudom, hogy ebben nincs semmi érdemem. Így esett. Így kellett lennie. Most az utolsó találkozóra készülök a tanár úrral. A tizedikre.

7.

Amikor becsöngetek hozzá, este van, hideg, nedves télies este: fúj a szél, idegesítően hull a dara.

Jó későre meghallom papucsá csoszogását, ajtót nyit. Csak ő lehet, bár egyáltalán nem hasonlít tíz nappal korábbi önmagára. A fején sapka, rajta kopott köntös, botra támaszkodik. Betessékel. Látom az elképedését, hogy alig bír megszólalni, már meg sem ismer, fogalma sincs, ki vagyok. Az előszobában tompa fény dereng, mint mindig: alig látom az arcát. Várom, hogy

belépünk a világosabb szobába. Ott igen, ott jobban megfigyelhetem, tegnapi mára elképesztően megöregedett, olyan agg, hogy az arcáról nem olvasható le az életkora. Mintha hamuból volna, és ha ráfújnék, elszállna. Óvatosan lélegzem, nehogy szétfújjam a lélegzetemmel.

Nagy nehezen beleül a sarokban álló elnyútt fotelba. Úgy rémlik, köröskörül a bútorok is, a gazdájukkal együtt, megöregedtek hirtelen. Rámutat az egyik székre az asztalnál, hogy foglaljak helyet. Engedelmeskedem, bár attól tartok, hogy a székek összeroskad alattam. Hirtelen érzem az orromban az erős, szúrós vizeletszagot és utána folyamatosan egy másik savanykás szagot, az izzadságot. A koszos párnán, az íróasztalon meglátom a garzonlakás másik lakóját, összegömbölyödve az óriási kandúrt, talán az is százéves, ahogy ott fekszik közömbösen. Minden furcsának és lankadtnak tűnik, szembeszökő a nyomor, szagolható, elviselhetetlen a légkör, hogy lehet ilyen körülmények között élni? És minden egyik napról a másikra ment tönkre.

Most egy *Istentől elfelejtett valaki*, gondolom magamban.

Mintha meghallotta volna a gondolatomat, a házigazdám akadozó és tompa hangon kijavít:

– *Nem elfelejtett, hanem elfogadott. A Jóisten által elfogadott valaki.*

Összerezzenek, félni kezdek: *Jaj, hogy néz ki!*, gondolom, és gyorsan elhessegetem a gondolatot, nehogy ismét kitalálja. Kezdetől fogva gyanakodtam, hogy a tanár úr olvas a gondolataimban.

Látva zavarodottságát, amelyben teljesen elmerült az elméje, mintha csak először látnám, megkérdem:

– Bazil Dumitrescu tanár úr?

Ahelyett, hogy egyszerű *Igennel* felelne, az öreg olyan hangon, mintha egy barlangból szólna (megerősíti az első benyomá-

somat, hogy ez az ember már nincs olyan állapotban, hogy beszéljen, nehezen sikerül artikulálnia a szavakat, a hangja olyan tompa, hogy inkább csak sejttem, mint hallom, amit mond...), belekezd egy történetbe valakiről, aki véletlenül találkozott az utcán Ciorannal, felismerte és felkiáltott: *Ön Cioran úr?*, mire a filozófus így felelt: *VOLTAM!*

– Most én is ezt mondhatom: Én voltam, én voltam Bazil Dumitrescu, aki ma már nem másvalaki, egy romhalmaz. Teljesen használhatatlan vagyok, mint egy elromlott és idejétmúlt készülék, kedves uram!

Ez a kis történet, amit a házigazdám akkora erőfeszítéssel és akkorra fizikai szenvedéssel előadott, olyan érzést keltett, hogy az elméje mégis megőrzött valamennyi szellemet, következésképpen lehet, hogy a tanár úr nem felejtette el teljesen, miért is vagyok itt, ki tudja, talán még arra is képes lesz, hogy elmondja az utolsó részletet, amely a megoldást tartalmazza, és lekerekíti a történetet.

Minden fölösleges bevezetés, udvariaskodó körülményeskedés nélkül, mert világos számomra, hogy ilyesmire most egyáltalán nincs idő, egyenesen a tárgyra térek:

– Tanár úr, a szülővárosában, Limanu-de-Susban ismert ön valaha egy Vera nevű lányt? – És nagyon készségesen elmondta nekem a történetét. Ma már az utolsó laphoz értünk, amely lezárja az események sorát...

Azonban az öreg reakciója eloszlatja a reményemet: úgy tűnik, nem hallja, mit mondok, képtelen összefüggő mondatokba önteni a gondolatait.

Liheg, valószínűleg kimerült, ki van csavarva, nincs már olyan állapotban, hogy beszélgetni tudjon. Kinyög egy-egy szót – értelmetlenül, aztán elhallgat, behunyja a szemét.

Egyszer csak észreveszem, hogy elaludt, nehezen lélegzik, mint a fekete kandúr, amely különben amióta megjöttem, egyfolytában alszik. Nézem ezt a két élőlényt: a tehetetlen, elhagyott, elhanyagolt embert, akiből csaknem teljesen kiszállt az egész élet, mint egy lyukas tömlőből, és a fekete kandúrt, mert ő is elég öreg, hogy olyan tehetetlen gazdája van. Eszembe jut Nick Bostrom *transzhumanizmusa*, amiről nemrég a fiam beszélt nekem, aki informatikát tanul az egyetemen: az emberi élet a természetes határán túl meghosszabbítható. Egyrészt, mintha a házigazdám is hasonló állapotban volna. Az a benyomásom, hogy már nem a maga révén van még mindig életben, olyan, mit egy fal, amely már nem áll meg, ki kell támasztani. De mivel lehet kitámasztani ezt az öreget? Semmi esetre sem valami új technológiával, amilyenre Bostrom gondol.

Belátom, nincs miért ebben a pestises lakásban maradnom, az öreg már nem tudja lezárni Deleanu doktor szüleinek történetét. Ellenkezőleg, most neki van szüksége a segítségemre. Feltétlenül közben kell járnom egy segítő alapítványnál vagy Limanu-de-Sus polgármesterénél, hogy sürgősen szállítsák menhelyre, hiszen egy emberi lény nem élhet ilyen körülmények között.

Készülök lezárni a látogatásomat. Az öreg amilyen hirtelen elaludt, fel is ébred, úgy tűnik, összeszedte magát valamennyire, mosolyog (bonyolult mosoly, sok mélyedéssel, amit most nem részletezek!), és *viszontlátásra* helyett most annyira megerősödött hangon mondja, hogy tisztán hallom a szavakat:

– Mégis nagyon örülök, hogy végül eljött hozzám.

Teljesen megmagyarázhatatlanul visszatalál emberfeletti elevenségéhez, elmeséli nekem a történet utolsó lapját is. Ez egy rövid, ismétlődő részlet. Csak annyi a szerepe, hogy lezárja a történetet, és azonos a kezdetével.

A tanár megint elalszik. Ott, a fotelben. A fekete kandúr is. Nem tehetek mást, betakarom a régi plédde, és kionsok. Anynyi maradt belőle: egy emberi roncs, egy Alzheimer-kórtól lerobbant ember, zavaros beszéddel és elmével, egy őrült. Istenem, feltétlenül helyet kell keresnem neki egy otthonban. Feltétlenül.

Megkönnyebbülve fellélegzem, amikor megint az utcán vagyok, az arcomat csapkodja a hideg ónos eső. Éles szél fúj.

Látogatásom a matuzsálemi korú tanárnál felkavart, furcsán érzem magam, nehéz a fejem, mintha a nyomorúságos lakásban valaki vagy valami beférkőzött volna a testembe.

De hiszen két lábbal a földön járó férfi vagyok, metafizikai szenvélgések nélkül, tartózkodom attól, hogy ezoterikusan ítéljem meg a dolgokat, és rejtett jelentéseket keressek. Rögtön elvetem ezt a nevetséges feltételezést. Mégis, a félelem már bennem van, belülről emészt: *És mi van, ha igaz?*

Ahogy az utcán a szálloda felé megyek, megváltozik a hangulatom. A fejemben összeáll a történet! Csak el ne felejtsem, csak el ne felejtsem! Gazdagnak és különlegesnek érzem magam, mint ha lenyeltem volna egy aranypénzt. Pajkoskodni szeretnék, megyek a kihalt városban, fagyoskodva, és megjelenik előttem a kép: pont olyan vagyok, mint az a *homeless*, akinek tegnap még egy pohár vízre sem telt, de ma már a rongyos nadrágzsebében a lotó főnyereményt szorongatja, mind a hat nyerőszámmal.